

V. Karazina Harkovas Nacionālās universitātes
Centrālā Zinātniskā bibliotēka

Latvijas Akadēmiskā bibliotēka

HARKOVA - LATVIJA: vēstures lappuses

Literatūras izstāde no
V. Karazina Nacionālās universitātes
CZB fondiem

Harkova - Ukrainas zinātnes un Izglītības centrs

2004. gadā tika atzīmēta 350. gadadiena, kopš dibināta Harkova - viena no lielākajām Ukrainas pilsētām. Jau tālajā senatnē teritoriju, kur tagad atrodas Harkovas apgabals, ir apdzīvojuši cilvēki. Pēc arheoloģiskajiem izrakumiem jau 8. gs. šajās vietās ir bijušas slāvu apmetnes, no kurām vēlāk izveidojās Doņecas pilsēta. Šīs ziņas tiek pieminētas arī senkrievu literatūras pieminekļi „Teiksma par Igora kauju”. Par mūsdienu Harkovas dibinātājiem 17. gs. vidū kļuva ukraiņu kazaki un zemnieki. Leģenda vēsta, ka pilsētas nosaukums saistīts ar vienu no pirmā iecelotāja - kazaka Harko (Haritona) vārdu. Kazaku apmetnes sauca „slobodami” (no vārda „svoboda”), bet viss novads - „Slobodskoi-Ukrainoi” vai „Slobožanščinoi”.

1765. gadā Harkova kļuva par administratīvu centru Slobodskas " Ukraiņu guberņā, kuru no 1835. gada sāk saukt par Harkovas guberņu..Universitātes nodibināšana 1804. gadā kļuva par pavērsiena punktu Slobodskas novada attīstībā, pārvērstot to par vienu no attīstītākajiem zinātnes un izglītības ziņā savā reģionā. Jau ar pirmajiem universitātes nodibināšanas mirkļiem, tā kļuva par vadošo mācību iestādi savā apgabalā, kas sastāva no 11 guberņām un 7 apvidiem.

No 1919. līdz 1934. gadam Harkova ir Ukrainas galvaspilsēta, tās statuss noteica nacionālās kultūras atdzimšanu Harkovā. Dzejnieku V. Sosjuri, R Tičini, rakstnieku O. Višni un M. Hviļevogo, mākslinieku N. Samokiša un N. Buračeka, režisora L. Kurbasa, aktieru A. Bučmi, I. Marjanenko, V. Čistjakovas vārdi zelta burtiem ierakstīti ukraiņu kultūras hronikā.

Harkova tika uzcelta pirmā dzelzsbetona augstceltne Ukrainā - „Gosprom”. Harkova atrodas lielākais laukums Eiropā - Brīvības laukums. Pieminekļi dižajam Kobzaram - T. Ševčenko ir viens no skaistākajiem pasaulē.

20.-30. gados Harkova kļuva par vadošo zinātnes un mācību centru Ukrainā. Pēc 1934. gada, kad galvaspilsēta tika pārcelta uz Kijevu, Harkova turpināja palikt par otru lielāko zinātnes un rūpniecības centru Ukrainā. Jau 1940. gadā šeit bija 36 augstskolas un 46 zinātniski - pētnieciski institūti. Lielais Tēvijas karš kļuva par smagu pārbaudījumu pilsētai un

tās iedzīvotājiem. Pēc pilsētas atbrīvošanas, šeit bija vairs tikai 20% no pirmskara iedzīvotāju skaita, iznīcināti bija vairāk nekā 500 uzņēmumi. Harkovas iedzīvotājiem daudz spēka un entuziasma prasīja pilsētas atjaunošanas darbs, bet jau 1948. gadā rūpniecības attīstība bija sasniegusi pirmskara līmeni. 20 gs. otrajā pusē pilsētas zinātniskais un rūpnieciskais potenciāls strauji pieauga. Uzcelti jauni mikrorajoni, 1975. gadā tika atklāta pirmā metro stacija.

Tāši cieši sakari starp Ukrainu un Latviju izveidojās XX gadsimta otrajā pusē un XX gadsimta sākumā. Pirmā Pasaules kara gados Harkovā evakuācijā atradās daži Rīgas rūpniecības uzņēmumi, tajā skaitā Leitnera velosipēdu fabrika 3 Rossija 3 Simtiem latviešu ģimeņu dzīvoja Harkovā. Šeit darbojās latviešu klubi, iznāca laikraksts 3 Atvase 3 latviešu valodā. Daži latvieši ieņēma svarīgus amatus pilsētas administrācijā. latvietis J. Koržuhovs, dzimis rīdzinieks tika ievēlēts par Harkovas pilsētas padomes priekšsēdētāju.

Pēc neatkarības pasludināšanas Ukrainā, sākās jauns posms pilsētas vēsturē. XXI gadsimtā Harkovā turpina attīstīties savas labākās tradīcijas.

V Karazina Harkovas Nacionālā universitāte

<http://www.ukr.univer.kharkov.ua>

V. Karazina Harkovas Nacionālā universitāte ir viena no vecākajām universitātēm Austrumeiropā. Tās pirmsākums bija 1722. gadā. Belgorodā nodibinātā Harkovas kolēģija, kas 1726. gadā tika pārcelta uz Harkovu. Kolēģijā pasniedza dižais ukraiņu filozofs un rakstnieks Grigorij Skovoroda (1722-1794). Harkovas mācību apgabalā 1803. gadā ietilpa 11 guberņas un 7 apgabali. 1804. gadā pēc izcilā apgaismotāja, zinātnieka un sabiedriskā darbinieka Vasilija Karazina (1773-1842) iniciatīvas tika nodibināta Harkovas universitāte, kas Ukrainā noteica Harkovas vadošo lomu zinātnes un izglītības jomā. Pirmais universitātes lektors bija krievu rakstniecības vēstures profesors Ivans Rižskis (1761-1811), mācītāja dēls no Rīgas. Harkovas un Rīgas zinātnieku likteņi ne reizi vien krustojušies. Piemēram, 1914. gadā Harkovas universitātē disertāciju aizstāvēja slavenais latviešu ķīmiķis V. Fišers.

Ar Harkovas universitāti saistīti daudzu zinātnieku, pedagogu un valstsvīru vārdi. Starp tās audzēkņiem un pasniedzējiem ir Nobela prēmijas laureāti - mikrobiologs J. Mečņikovs, fiziķis L. Landau, ekonomists S. Kuzņec, kā

arī tādi pazīstami zinātnieki kā vēsturnieks D. Bagalejs, N. Kostomārovs, M. Drinovs un A. Kovaļevskis, astronoms N. Barabašovs, fiziķis un ķīmiķis N. Beketovs, matemātiķi un mehāniķi M. Ostrogradskijs, V. Steklov un A. Ļapunovs, fiziķi N. Ahiezers, B. Verkins, botāniķis N. Turčaņinovs, valodnieki A. Potebņa, D. Ovsjaņiko " Kulikovskis, N. Sumcovs, jurists un sociologs M. Kovaļevskis, ģeogrāfs N. Krasnovs, dzejnieks R Gulaks" Artemovskis, rakstnieks O. Gončars, komponists N. Lisenko, mākslinieks G. Semiradskis un citi.

1920. gadā universitāte tika pārveidota par teorētisko zinātņu Akadēmiju, bet vēlāk par tautas izglītības institūtu (1922). Universitāti atjaunoja 1933. gadā un līdz 1941. gadam šeit bija 9 fakultātes, 7 zinātniski - pētnieciski institūti, 52 katedras. Visas universitātes pastāvēšanas laikā to ir beiguši 130 000 studentu. Šodien universitāte ir kļuvusi par vienu no lielākajiem zinātnes un mācību centriem Ukrainā. Šeit aktīvi darbojas vairāk nekā 20 pasaules slavenas zinātniskās skolas, kā arī 19 specializētas padomes disertāciju aizstāvēšanai. 19 fakultātēs mācās apmēram 13 000 studentu un aspirantu, strādā 2 tūkstoši pasniedzēju un zinātnisko darbinieku, starp kuriem ir 290 zinātņu doktoru, profesoru un vairāk kā 800 zinātņu kandidātu. Studenti tiek apmācīti 61 specialitātēs.

Harkovas universitātes zinātnieku sasniegumi ir ieguvuši autoritāti gan Ukrainā, gan arī tālu aiz tās robežām. Par to liecina daudzie goda nosaukumi, prēmijas un apbalvojumi universitātes darbiniekiem un absolventiem, ciešā starptautiskā sadarbība ar 67 augstākajām mācību un zinātniskajām iestādēm no 29 pasaules valstīm. No 1974. gada Harkovas universitāte ir īstenais loceklis Starptautiskajā Universitāšu asociācijā UNESCO, 1998. gadā tika parakstīta Boloņas Lielā Universitāšu Asociācijas Harta, no 1989. gada līdzdibinātājs un īstenais loceklis Eirāzijas Universitātes asociācijās, no 2004. gada janvāra Harkovas universitāte bija pieņemta Eiropas Universitāšu Asociācijā.

2004. gadā Starptautiskā astronomijas savienības komisija piešķīra nosaukumu „10695 Kharkivu” asteroīdam, kuru atklāja profesors E. Boueloms (ASV).

Centrālā Zinātniskā bibliotēka

<http://www.univer.kharkov.ua/main/libravr/ukr/index.htm>

Universitātes bibliotēka ir viena no lielākajām un vecākajām bibliotēkām Ukrainā. Tā tika dibināta vienlaicīgi ar

universitāti 1804.gadā. Par bibliotēkas literatūras tonda pamatu kļuva 3219 grāmatas, kuras V. Karazins iegādājās Pēterburgā. Par pirmo bibliotekāru kļuva profesors J. Belens de Balju.

Šodien kopējais bibliotēkas fonds ir 3,3 miljonu eksemplāru, tajā skaitā 1773 400 eksemplāru zinātniskās literatūras, 1 miljons 200 tūkstoši mācību literatūras, 60 tūkstoši retās grāmatas (18 inkunābulas, ap 1000 rokrakstu, 300 paleotipi). Ārzemju literatūras fonds ir vairāk nekā 770 tūkstoši eksemplāru.

Centrālā Zinātniskā bibliotēka veic aktīvu grāmatu apmaiņu ar ārzemju mācību un zinātniskajām iestādēm. Starp tās partneriem ir ASV Kongresa bibliotēka, Ņujorkas publiskā bibliotēka, Krievijas universitātes, kā arī Francijas, Bulgārijas, Japānas un daudzu citu valstu bibliotēkas. Katru gadu vairāk nekā 50 tūkstoši lasītāju izmanto 11 specializētas lasītavas, 7 abonementus. Bibliotēka veic aktīvu izdevējdarbību, kopā ar universitātes zinātniekiem piedalās bibliogrāfisko un biobibliogrāfisko izdevumu, monogrāfiju un citu krājumu sastādīšanā.

Saglabājot 200 gadīgas tradīcijas, bibliotēka aktīvi ievieš jaunās informācijas tehnoloģijas. Šodien tā ir automatizēts bibliotekārās informācijas centrs, kas nodrošina piekļuvi gan unikālajiem bibliotēkas fondiem, gan arī elektroniskajiem resursiem, tai skaitā interneta pakalpojumiem. Bibliotēkā tiek izmantots bibliotekārās sistēmas LIBER - MEDIA programnodrošinājums. No 2004. gada ar ASV vēstniecības Ukrainā atbalstu atvērta Interneta Centrs un informācijas centrs „Logs uz Ameriku”. Tāpat bibliotēka attīsta kultūras un informācijas sakarus ar starptautisko fondu „Vozroždenija”, Britu padomi Ukrainā, Gētes institūtu (Kijeve), Francijas kultūras centru, Poļu namu Harkovā, ukraiņu - amerikāņu fondu „Seibr-Svits”, grieķu kultūras fondu. 2005.gada rudenī Centrālajā Zinātniskajā bibliotēkā tika atklāta izstāde „Harkova -Latvija: kultūrvēsturiskie sakari”, kuru bija veidojusi Latvijas Akadēmiskā bibliotēka no saviem fondiem kopīgi ar Baltijas Krievu institūtu.

Bibliotēka kopā ar universitāti pilda vienotu vēsturisku misiju: Cognoscere. Docere. Erudire.

Izstādes atklāšana
2006. gada 7. februārī plkst. 16.00
Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā
Rīgā, Lielvārdes ielā 24